II USKP 66/23

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Dawid Miąsik
SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania A. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Elblągu
o emeryturę pomostową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 10 lipca 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 13 stycznia 2022 r., sygn. akt III AUa 1095/21,

uchyla pkt. 2 zaskarżonego wyroku i w tym zakresie przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku.

Dawid Miąsik Bohdan Bieniek Maciej Pacuda

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Elblągu, wyrokiem z 16 kwietnia 2021 r., zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu A. B. prawo do emerytury pomostowej od 7 października 2020 r. (pkt 1) oraz zasądził od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w Elblągu na rzecz ubezpieczonego kwotę 180,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 2).

Ubezpieczony, urodzony 7 października 1960 r., w okresie od 19 listopada 1982 r. do 21 września 1988 r. i od 1 stycznia 1989 r. do 30 czerwca 2004 r. pracował jako sanitariusz noszowy, a od 1 lipca 2004 r. jako sanitariusz na izbie przyjęć (ostatnio SOR).

Pracodawca ubezpieczonego wystawił świadectwo pracy w warunkach szczególnych za okres od 19 listopada 1982 r. do 30 czerwca 1988 r. oraz od 1 lipca 1988 r. do 21 września 1988 r. oraz od 1 stycznia 1989 r. do 30 czerwca 2004 r., wskazując, że ubezpieczony wykonywał pracę w zespołach pomocy doraźnej pogotowia ratunkowego oraz medycznego ratownictwa górniczego, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, to jest prace wymienione w wykazie A, dziale XII poz. 4 pkt a pkt 5 i 6 wykazu stanowiącego załącznik do zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 lipca 1983 r.

W trakcie zatrudnienia od 19 listopada 1982 r. do 30 czerwca 2004 r. ubezpieczony jeździł w zespole wyjazdowym karetek pogotowia z lekarzem i kierowcą, udzielał pomocy doraźnej. Do jego zadań należało w szczególności: przygotowanie karetki pogotowia do wyjazdu, asystowanie lekarzowi przy czynnościach medycznych, zakładanie szyn, tamowanie krwotoków, przeprowadzanie czynności związanych z reanimacją poszkodowanego, był również odpowiedzialny za transport pacjenta do szpitala.

W dniu 4 listopada 2020 r. ustało ostatnie zatrudnienie ubezpieczonego w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w […], zaś 7 października 2020 r. ukończył on 60 lat. Wnioskiem z 28 września 2020 r. ubezpieczony wystąpił do organu rentowego o ustalenie uprawnień do emerytury pomostowej.

Na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach kapitału początkowego oraz dołączonej do wniosku o emeryturę, organ rentowy ustalił, że skarżący udokumentował staż w łącznym wymiarze 40 lat i 10 dni, w tym 15 lat, 4 miesiące i 25 dni okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach (okresy od 1 lipca 1988 r.

do 21 września 1988 r., od 1 stycznia 1989 r. do 30 września 1998 r., od 1 października 1998 r. do 31 grudnia 1998 r., od 1 stycznia 1999 r. do 31 sierpnia 2000 r., od 1 września 2000 r. do 30 czerwca 2004 r. z wyłączeniem okresów zasiłków chorobowych). Organ rentowy ustalił, że ubezpieczony po dniu 1 stycznia 2009 r. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 164 ze zm., dalej jako ustawa o emeryturach pomostowych lub ustawa pomostowa).

Sąd pierwszej instancji wskazał, że z materiału dowodowego wynika, że ubezpieczony pracował w karetce pogotowia wysyłanej przez dyspozytora zarówno do nagłych zdarzeń, jakimi były m. in. wypadki, jak również do innych zdarzeń zgłoszonych dyspozytorowi pogotowia ratunkowego (na przykład wezwania do domów). Ubezpieczony wykonywał pracę stale i w pełnym wymiarze godzin, a była to praca zmianowa. Ze względu na jej charakter Sąd Okręgowy nie miał wątpliwości, że wymagała ona od niego szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej aktywności psychoruchowej. Zdaniem Sądu Okręgowego, pracę ubezpieczonego na stanowisku sanitariusza – noszowego należało ocenić jako pracę członka zespołu ratownictwa medycznego, wskazaną w pkt 18 załącznika nr 2 ustawy pomostowej.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku, wyrokiem z dnia 13 stycznia 2022 r., zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, poza sporem było, że ubezpieczony po 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy pomostowej. Nie było zatem wątpliwości, że nie spełnił przesłanek do przyznania mu prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 4 tej ustawy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, nie było można zakwalifikować pracy odwołującego się w charakterze sanitariusza – noszowego jako pracy wymienionej pod poz. 18 załącznika nr 2 do ustawy pomostowej, w której wymieniono prace członków zespołów ratownictwa medycznego. Sąd odwoławczy zauważył także należy, że z pisma SP ZOZ Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w […] z 16 listopada 2020 r. wynika, że odwołujący się nie spełniał w momencie wejścia w życie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym wymogów kwalifikacyjnych, w

związku z czym zostało mu zaproponowane stanowisko sanitariusza Izby Przyjęć. Dlatego kluczowe pozostawało ustalenie, czy odwołujący się (zatrudniony na stanowisku sanitariusza – noszowego) wykonywał pracę wymienioną w poz. 18 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych.

W celu wyjaśnienia tej kwestii Sąd Apelacyjny odwołał się do ustawy z 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 652), która wprost definiuje pojęcie „członków zespołu ratownictwa medycznego”. Mając na uwadze, że jedną z podstawowych właściwości systemu prawa jest jego jedność materialna i formalna (logiczna), wyrażająca się w tym, iż system ten tworzy spójną całość w sensie różnego rodzaju zależności treściowej między normami (jedność materialna, rzeczowa), Sąd odwoławczy uznał, że prawodawca, konstruując w ustawie pomostowej pojęcie „prace członków zespołów ratownictwa medycznego”, wprost odniósł je do definicji tego pojęcia z obowiązującej od 1 stycznia 2007 r. ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Ustawa ta zaś nie przewiduje, aby w skład zespołów ratownictwa medycznego mogły wchodzić osoby zatrudnione na stanowisku sanitariusza czy sanitariusza - noszowego.

Nie ulega wątpliwości, że ratownikom medycznym stawiane są znacznie wyższe wymagania kwalifikacyjne, a nadto mają oni uprawnienia do wykonywania znacznie szerszego wachlarza medycznych czynności ratunkowych i świadczeń zdrowotnych aniżeli uprawnienia, jakie przysługiwały wnioskodawcy w trakcie zatrudnienia w charakterze sanitariusza. Również zakres cech psychomotorycznych związanych z wykonywaniem pracy na obu tych stanowiskach, znacznie się różni, co jest konsekwencją właśnie dużo szerszego zakresu czynności, jakie może wykonywać ratownik medyczny, co więcej - które może wykonywać samodzielnie, bez nadzoru lekarza i za które jest osobiście odpowiedzialny, co z kolei wiąże się z większą presją psychiczną. Wobec tego Sąd Apelacyjny nie podzielił konkluzji Sądu pierwszej instancji jakoby poziom odpowiedzialności oraz aktywności psychoruchowej na stanowiskach sanitariusza - noszowego oraz ratownika medycznego był porównywalny.

W konsekwencji wnioskodawca nie spełnił jednego z koniecznych warunków stażowych do nabycia prawa do emerytury pomostowej (brak 15 lat zatrudnienia).

Skargę kasacyjną wywiódł pełnomocnik odwołującego się, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w części, to jest co do pkt 2. W podstawach skargi wskazał na naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie: (-) art. 36 ust. 1 ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym w związku z pozycją 18 załącznika nr 2 ustawy o emeryturach pomostowych w związku z art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych, przez ich niewłaściwe zastosowanie w sprawie, a w konsekwencji uznanie, że stanowisko (praca na stanowisku) sanitariusza - noszowego wykonywana przez ubezpieczonego w spornym okresie nie jest pracą członka zespołu ratownictwa medycznego, wymienionego pod pozycją 18 załącznika nr 2 tej ustawy, to jest, że ubezpieczony nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach do 2004 r., ponieważ art. 36 ust. 1 ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym wymienia katalog osób, które wchodzą w skład zespołu ratownictwa medycznego, a nie wymienia wśród nich stanowiska pracy ubezpieczonego „sanitariusz-noszowy”, podczas gdy: (-) w okresie, w jakim ubezpieczony świadczył pracę w szczególnych warunkach jako sanitariusz - noszowy (od 1982 do 2004 r.) ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym nie była jeszcze nawet uchwalona i nie obowiązywały jej przepisy. Zatem Sąd Apelacyjny nie był uprawniony do stosowania przepisu art. 36 tej ustawy celem ustalenia nazw stanowisk, jakie wchodziły w skład takiego zespołu w latach 1982-2004, bowiem sporne przepisy nie obowiązywały, a regulacje dotyczące Państwowego Ratownictwa Medycznego wynikały z ustawy z dnia 25 lipca 2001 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym, która weszły w życie dopiero w dniu 1 stycznia 2003 r. (z tym, że do dnia 31 grudnia 2006 r. nie stosowało się przepisów ustawy, z wyjątkiem art. 3, art. 22 i 23, art. 24 ust. 1-5 i 9-13, art. 35, art. 39 pkt 2, art. 41 i art. 44 ust. 1-3.) i ustawa ta (jeżeli chodzi o okresy pracy ubezpieczonego) nie zawierała wskazania, kto wchodzi w skład zespołu ratownictwa medycznego.

W związku z powyższym ubezpieczony zatrudniony na stanowisku sanitariusz - noszowy był członkiem zespołu ratownictwa medycznego (załącznik nr 2, poz. 18 do ustawy o emeryturach pomostowych) i spełnił wymagania wynikające z art. 49 w związku z art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Dalej skarżący wskazał na naruszenia przepisów prawa materialnego, a mianowicie: (-) art. 11 ust. 1 w związku z § 2-5 (wraz załącznikami) rozporządzenia

Ministra Zdrowia z dnia 16 grudnia 2019 r. w sprawie medycznych czynności ratunkowych i świadczeń zdrowotnych innych niż medyczne czynności ratunkowe, które mogą być udzielane przez ratownika medycznego w związku z art. 36 ust. 1 ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym w związku z pozycją 18 załącznika nr 2 ustawy o emeryturach pomostowych w związku z art. 3 ust. 3 o emeryturach pomostowych, przez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że skoro ubezpieczony jako sanitariusz - noszowy nie wykonywał większości czynności mogących być wykonywanych przez ratownika medycznego, to nie może zostać zakwalifikowany jako członek zespołu ratownictwa medycznego, podczas gdy ubezpieczony jako sanitariusz - noszowy posiadał inne kwalifikacje oraz zadania niż ratownik medyczny, co jednak nie wyklucza go jako członka zespołu ratownictwa medycznego wykonującego swoje zadania przed uchwaleniem ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym; (-) § 1 ust. 1 zarządzenia Ministra Zdrowia z dnia 12 lipca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu zdrowia i opieki społecznej w związku pozycją 4a pkt 5 i 6 wykazu A działu XII załącznika do powyższego zarządzenia Ministra Zdrowia (w brzmieniu do 31 grudnia 2008 r.). przez jego nieprawidłowe niezastosowanie w sprawie i w konsekwencji uznanie pracy sanitariusza - noszowego jako pracy niewykonywanej w szczególnych warunkach lub charakterze oraz ustalenie, że sanitariusz - noszowy nie jest członkiem zespołu ratownictwa medycznego podczas, gdy prawidłowe zastosowanie tych przepisów prowadzi do uznania, że do dnia 31 grudnia 2008 r. (do dnia zmiany powyższych przepisów) sanitariusz-noszowy wchodził w skład i był członkiem zespołu pomocy doraźnej pogotowia ratunkowego (w zespołach wyjazdowych i ambulatoriach pogotowia), a więc ówczesnego zespołu ratownictwa medycznego, co implikuje stwierdzenie, że jego praca była pracą w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych; (-) art. 49 pkt 3 w związku z art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych w związku z pozycją 18 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych, przez ich niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji uznanie, że ubezpieczonemu nie przysługuje emerytura pomostowa ze względu na to, że nie miał wymaganego w przepisach okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze

w rozumieniu art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych, to jest błędną subsumpcję prawidłowo ustalonych przez sądy obu instancji faktów pod stan abstrakcyjny, określony w przedmiotowych przepisach, podczas gdy ubezpieczony spełnia wszystkie warunki wynikające z art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, a w szczególności posiada wymagany okres pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze.

Mając na uwadze powyższe, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku w punkcie 2. i jego zmianę przez przyznanie skarżącemu prawa do emerytury pomostowej zgodnie z wnioskiem ubezpieczonego; ewentualnie wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku w zaskarżonej części (w punkcie 2) i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Celem ustawy o emeryturach pomostowych było ograniczenie kręgu uprawnionych do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2012 r., I UK 164/12, OSNP 2013 nr 15-16). Prace o szczególnym charakterze zostały zdefiniowane w art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych i wymienione w załączniku nr 2 do tego aktu. Stosownie do definicji zawartej w art. 3 ust. 3 tej ustawy prace o szczególnym charakterze, to prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2018 r., II UK 386/17, LEX nr 2591129). Wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy pomostowej jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu, co oznacza, że tych cech nie mogą posiadać inne prace, choćby sposób ich wykonywania i jego jakość mogła obniżyć się z wiekiem (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 listopada 2017 r.,

I UK 472/16, LEX nr 2428814; z dnia 11 grudnia 2018 r., II UK 386/17, LEX nr 2591129; z dnia 9 maja 2019 r., III UK 115/18, LEX nr 2681237).

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2021 r., I USKP 17/21 (LEX nr 3193877) podkreślono, że wykaz będący załącznikiem do ustawy stanowi uzupełnienie i skonkretyzowanie definicji pracy o szczególnym charakterze zamieszczonej w art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych. Trzeba zatem rozważyć, czy wykonywana przez ubezpieczonego praca może podlegać kwalifikacji pod którąś z pozycji załącznika nr 2, a więc, czy odznacza się przymiotami wymienionymi w tej definicji, to jest, czy praca ta wymaga szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, a możliwość jej należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek związanego z procesem starzenia się pogorszenia sprawności psychofizycznej. Ustawodawca, posługując się opisową (a nie stanowiskową) metodą charakterystyki prac wymienionych pod pozycją 18 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych, nie wyjaśnił bowiem znaczenia użytych w tym przepisie pojęć niedookreślonych. Wyjaśnienie tych zwrotów jest rzeczą praktyki, w tym zwłaszcza orzecznictwa sądowego.

Należy również podkreślić - co jest utrwalone w orzecznictwie - że dla oceny czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, lecz rodzaj powierzonej mu pracy (rzeczywiście wykonywanych zadań pracowniczych; por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX nr 619638 i z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08, OSNP 2010 nr 23-24, poz. 281). Ocena, czy wykonywana praca była pracą o szczególnym charakterze, zależy od ustaleń faktycznych. W orzecznictwie zauważono, że porównanie definicji ustawowych, jak również katalogów prac zaliczanych do poszczególnych kategorii, pozwala na stwierdzenie, że o ile w pierwszym przypadku możliwość przejścia na wcześniejszą emeryturę uzasadniona jest bardziej względami interesu indywidualnego pracownika, który wykonuje pracę w warunkach szczególnie negatywnie wpływających na stan jego zdrowia, o tyle w przypadku prac o szczególnym charakterze definicja kładzie nacisk na szczególną odpowiedzialność pracownika, związaną z wykonywanymi czynnościami. W tym

zatem przypadku dominującą rolę odgrywa raczej czynnik interesu publicznego - ochrony innych osób przed niebezpieczeństwem związanym z faktem, że pracownik, który wykonuje te szczególnie odpowiedzialne czynności może nie mieć już należytej sprawności psychofizycznej, ze względu na jej naturalne obniżenie podyktowane wiekiem (zob. np. wyrok Wojewódzkiego Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 18 listopada 2010 r., III SA/Lu 243/10, LEX nr 653544; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 7 września 2011 r., I OK 422/11, LEX nr 1103998).

Sąd Apelacyjny miał zatem ustalić, czy pracę sanitariusza (noszowego) w zespole wyjazdowym ratownictwa medycznego, wykonywaną przez odwołującego się w spornych okresach i bez wątpienia ujętą jako „pracę w zespołach pomocy doraźnej pogotowia ratunkowego oraz medycznego ratownictwa górniczego” z pkt 4 Działu XII, wykazu A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., można zakwalifikować jako „pracę członków zespołów ratownictwa medycznego”, o których mowa w pkt 18 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych (praca w szczególnym charakterze).

Realizując to zadanie Sąd Apelacyjny w pierwszej kolejności uznał, że Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne co do pracy ubezpieczonego w całym analizowanym okresie zatrudnienia i ustalenia te podzielił. Oznacza to, że przedmiotem oceny były następujące ustalenia dotyczące rzeczywiście wykonywanych zadań pracowniczych przez odwołującego się. Ubezpieczony w spornych okresach wykonywał pracę sanitariusza - noszowego w zespole wyjazdowym pomocy doraźnej pogotowia ratunkowego. Zespół wyjazdowy tworzył lekarz, kierowca oraz sanitariusz - noszowy, na którym to stanowisku był zatrudniony ubezpieczony. Celem jego pracy było zabezpieczenie transportu chorego oraz współdziałanie w wyjazdach ogólnolekarskich, realizacja wyjazdów do chorych zgodnie z poleceniem dyspozytora Działu Ratownictwa Medycznego, pomoc lekarzowi w trakcie badania pacjenta, wykonywanie poleceń lekarza będącego kierownikiem zespołu wyjazdowego, transportowanie chorych, opieka nad chorym w czasie realizacji przewozu, ale także udzielanie pierwszej pomocy, prowadzenie akcji resuscytacyjnych.

Z materiału dowodowego wynika również, że ubezpieczony pracował w karetce pogotowia wysyłanej przez dyspozytora zarówno do nagłych zdarzeń jakimi były wypadki, jak i do innych zdarzeń zgłoszonych dyspozytorowi pogotowia ratunkowego (na przykład wezwania do domów). Ubezpieczony wykonywał pracę stale i w pełnym wymiarze godzin, była to praca zmianowa. Ze względu na charakter wykonywanej przez ubezpieczonego pracy bez wątpienia wymagała ona od niego szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej aktywności psychoruchowej.

Sąd Apelacyjny, z jednej strony, uznał poczynione ustalenia faktyczne za prawidłowe, z drugiej zaś, oparł rozstrzygnięcie w oderwaniu od tych ustaleń, kierując się wyłącznie formalną analizą stanowiska pracy sanitariusza - noszowego. Następnie zaś odniósł nakreślone teoretyczne czynności wykonywane na tych stanowiskach do pracy ratownika medycznego i doszedł do wniosku, że odwołujący się nie realizował „prac członków zespołów ratownictwa medycznego”, o których mowa w pkt 18 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych, odwołując się dalej do ustawy z 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym, która wprost definiuje pojęcie „członków zespołu ratownictwa medycznego”.

Tymczasem w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyrok z dnia 14 czerwca 2011 r., I UK 415/10, OSNP 2012 nr 13-14, poz. 180) przyjmowano już, że przyznanie prawa do emerytury pomostowej (w tej sprawie chodziło o salową zatrudnioną w bezpośrednim kontakcie z pacjentami oddziałów psychiatrycznych lub leczenia uzależnień) wymaga spełnienia ustawowych warunków, o których mowa w art. 3 ust. 3 w związku z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, co oznacza, że nie może być oparte na interpretacji aktualnie nieobowiązujących aktów prawnych, które regulowały uposażenia pracowników zakładów społecznych służby zdrowia i zaliczały salowe do ich niższego personelu działalności podstawowej. Wymagałoby to stwierdzenia szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej wymaganych do wykonywania obowiązków salowej zatrudnionej „w bezpośrednim kontakcie z pacjentami oddziałów psychiatrycznych lub leczenia uzależnień”, które ze względu na nieprzewidywalność zachowań pacjentów potencjalnie zagrażają bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, co zmniejsza możliwość należytego wykonywania pracy salowej przed osiągnięciem wieku emerytalnego wskutek pogorszenia się jej sprawności

psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się (art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych w związku z pkt 23 załącznika nr 2 do tej ustawy).

Również w wyroku z dnia 12 września 2023 r., III USKP 20/22 (LEX nr 3611563), Sąd Najwyższy uznał, że prace personelu medycznego oddziałów psychiatrycznych i leczenia uzależnień w bezpośrednim kontakcie z pacjentami, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, o których mowa w załączniku nr 2, poz. 23 do ustawy o emeryturach pomostowych, to również prace osób, które - nie mając wykształcenia medycznego - wykonują stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w bezpośrednim kontakcie z pacjentami czynności opieki nad pacjentami, czynności związane z utrzymaniem czystości i porządku wokół pacjentów oraz bezpośrednio asystują przy czynnościach lekarzy lub pielęgniarek udzielających świadczeń zdrowotnych w rozumieniu art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 991).

Kierując się powyższymi poglądami, w ocenie Sądu Najwyższego, należy w niniejszej sprawie odwołać się do wskazanej w ustawie definicji pracy w szczególnym charakterze w kontekście prac członków zespołów ratownictwa medycznego - art. 3 ust. 3 w związku z pkt 18 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych. Prawdą jest, że pojęcie „prac członków zespołów ratownictwa medycznego” użyte w pkt 18 załącznika 2 ustawy o emeryturach pomostowych nawiązuje do przepisów ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym z dnia 8 września 2006 r. Można jednak mieć wątpliwości, czy czynnikiem decydującym przy kwalifikacji danej osoby jako „członka zespołu ratownictwa medycznego” jest jego osobista odpowiedzialność za podejmowane czynności ratunkowe w sytuacji zagrożenia życia i zdrowia pacjentów. Przeciwne stanowisko, reprezentowane przez Sąd odwoławczy ma charakter zawężający i nie znajduje oparcia w wykładni językowej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2023 r., I USKP 12/23, LEX nr 3585410).

Zarówno w orzecznictwie jaki i doktrynie położono nacisk na szczególną odpowiedzialność pracownika, związaną z wykonywanymi czynnościami. Dominującą rolę odgrywa czynnik interesu publicznego - ochrony innych osób przed niebezpieczeństwem związanym z faktem, że pracownik, który wykonuje te szczególnie odpowiedzialne czynności może nie mieć już należytej sprawności

psychofizycznej, ze względu na jej naturalne obniżenie podyktowane wiekiem. W związku z tym w interesie publicznym leży, aby taki pracownik nie podejmował czynności wymagających wyższej sprawności psychofizycznej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2021 r., I USKP 17/21, LEX nr 3193877).

Ergo, Sąd Apelacyjny błędnie założył, że „prac członków zespołów ratownictwa medycznego” (pkt 18 załącznika nr 2) nie mógł *a priori* wykonywać odwołujący się. W rezultacie nie zweryfikował, czy czynności faktycznie wykonywane (według ustaleń Sądu Okręgowego) nie korespondują z treścią pkt 18 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych. W ocenie Sądu Najwyższego, spojrzenie z pozycji szczególnej sprawności psychofizycznej, umożliwia w indywidualnym stanie faktycznym kwalifikację, zgodnie z którą pracownik zatrudniony na stanowisku sanitariusza - noszowego w zespole wyjazdowym ratownictwa medycznego mógł wykonywać „pracę członków zespołów ratownictwa medycznego”, o których w spornych przepisów. Przesądzenie jednak tej kwestii wymagać będzie szczegółowego odniesienia się do miarodajnych (prawidłowych) ustaleń faktycznych, jakie poczynił w sprawie Sąd Okręgowy. Dopiero zrealizowanie tego etapu pozwoli na prawidłowe rozstrzygnięcie sprawy, tak by ostateczny werdykt nie był li tylko wynikiem formalnej analizy omówionych wyżej przepisów, skoro oceniana jest aktywność zawodowa sanitariusza – noszowego z perspektywy innych przepisów prawa niż te, jakie obowiązywały w chwili wykonywania przez niego pracy zawodowej.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy orzekł z mocy art. 398^{15} § 1 oraz art. 108 § 2 w związku z art. 398^{21} k.p.c.

[SOP]
[ms]